

לקחה מזוב

יצא לאור ע"י רשת מוסדות 'מזב' בראשות הרב יוסף יגן שליט"א בעריכת הרב מנשה צדקה שליט"א

פרשת בלק התשס"ו

8:15	הדלקת נרות שבת ניו יורק
9:45	מוצאי שבת
8:37	סוק"ש מג"א
9:13	סוק"ש גר"א
1:00	חצות

"ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה"

(כב, ה)
 כשיהודי נתון בצרה, הריהו מבקש ברכה מפי צדיק, ומתפלל אל השם יתברך שיעזרוהו. לא כן בלק בן צפור, שהתיירא מפני בני ישראל, ותחת לבקש מבלעם שיזכהו בברכתו, דרש שיקלל את ישראל.
 ברוב רשעותו לא חיפש ברכה לעצמו, אלא קללה לזולת.
(בשם החפץ חיים)

"אולי אוכל נכה בו ואגרשנו מן הארץ"

(כב, ה)
 היה זה בשנת תש"ב, בעיצומה של המלחמה העולמית הנוראה, וישיבת מיר שוכנת אותה שעה בגלות שנחאי, עת שעמד המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין, ודבר על הצורך לזכור את הנסים הנעשים עמם דבר יום ביומו. וכך אמר: איתא בהפטרה לפרשה זו "עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב, ומה ענה אותו בלעם בן בעור וגו', למען דעת צדקות ה'". הנה כי כן, מצוה אותנו מיכה הנביא לזכור הנסים הנעשים לישראל. אבל כיצד הוא מורה לעשות זאת, על-ידי "זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב", מחד גיסא, ומה ענה אותו בלעם בן בעור", מאידך גיסא. כי על כן בזה האופן ניתן לממש את המטרה של "למען דעת צדקות ה'".
 כאן הזכיר המשגיח את זממו של היטלר ימ"ש ותכניותיו, וקרא עליו את המקרא "זממו אל תפקי", על זה אמרו חז"ל "זו גרמניה של אדום, שאלמלי הן יוצאין מחריבים את העולם". ואז עבר למנות הנסים הגלויים שאירעו להם, בבריחתם לדרך וילנא, ובהגעת אל המנוחה, אף כי לא אל הנחלה, בעיר שנחאי, שם מצאו בית מדרש מתוקן ומוכן עבורם, ועוד כהנה גילויים של השגחה נפלאה.
 אלא מה – התאונן – ר' יחזקאל – הבעיה היא "שאיין בעל הנס מכיר בנסו", וכשחיים כל העת בנסים נדמה לאדם כאילו זו דרך הטבע. והוסיף: אכן זו הסיבה, שביקשתי מכם עוד בזמנים שחשבנו שאין כל מוצא למצבנו, שכל אחד מאתנו יכתוב זאת בספר היומן שלו. כדי שכאשר נזכה להנצל מהצרה, נזכור נכוחה את מצבנו המסוכן והאיום ההוא, ואז נוכל לידעת צדקות ה'", ולהכיר ש"איין עוד מלבדו".
(מפי רבי יחזקאל לוינשטיין)

"ויבא אלקים אל בלעם"

(כ"ב, ט)
 וכבר נשאלה שאלה זו בזוה"ק, שנראה באומרו "ויבא אלקים אל בלעם", שנתכבד בזה כבוד גדול ממשנה שנאמר "ויקרא אל משה".
(בשם החפץ חיים)

פנינים לפרשה

"וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור"

(כב, ה)
 איתא במדרש שבעור הוא לבן בן בתואל בן נחור, נמצא לפי זה שתחילתו של בעור בראשית ימיו של יצחק אבינו, ועם נפילת בלעם בנו במלחמת מדין – עדיין הוא קיים. ולאחר מכן נעשה מלך בארם ונקרא שמו כושן רשעתיים ומלך בארם ימים רבים עד שהרגו עתניאל בן קנז אחרי מות יהושע. נמצא שכל ימיו של בעור הם לכל הפחות ארבע מאות וחמישים שנה. וסימן לדבר "כושן רשעים" בגמטריה "הוא לבן בן בתואל בן נחור והוא גם בעור אבי בלעם".
(ספר הפרשיות)

"והוא יושב ממלי"

(כ"ב, ה)
 פירש הרה"ק מהר"ר שמשון מאסטרפולי זלה"ה רמז נאה, "ממלי" ר"ת (לעיל כ"ב א) "מואב מעבר לירדן ירחו", ע"ש בסוף ספר קורים.
 ואוסף קצת כי "הנה כסה את עין הארץ" פירשו ז"ל דהרגו סיחון ועוג, ואמר "והוא יש"ב ממלי" ר"ת יושב שקט בערבות מואב מעבר לירדן ירחו.
(פני דוד)

פסוק

נראה דבא לומר בזה, דהקשו בתוס' (ע"ז ד'): מה בלעם יכול היה לומר באותו רגע שהקב"ה כועס, ותירצו שהיה יכול לומר "כלם". אך קשה דעדיין לא היה יכול לומר למי יכלה, אך כשמראה באצבעו עליהם יכול לומר על ישראל כוונתו. וזהו הפירוש "והוא יושב ממלי", ותוכל להראות באצבעך עליהם.
(תפארת יהונתן)

פסוק

שמעתי מאמ"י בעל הפלאה זצ"ל, דידוע אם מסתכל הצדיק בצורת רשע יוציא מהרשע הניצוץ הקדושה שיש בו, וא"כ נעשה הרשע כגל של עצמות. וזה כוונת הפסוק "והוא יושב ממלי", מסתכל בי ומוצץ הניצוצות קדושות שיש בו, וממילא אח"כ נאבד כוחו.
(חתם סופר)

"וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור" (כב, ה)

"מפני מה השרה הקב"ה שכנינו על גוי רשע, כדי שלא יזא פתחונו פה לאומות לומר אילו היו לנו נביאים חזרנו למוטב, העמיד להם נביאים והם פרצו גדר העולם, שבתחילה היו גזורים בעריות, וזה נתן להם עצה להפקיר עצמם לזנות". (רש"י)
גה"צ רבי חיים יצחק חייקין, ראש ישיבת חכמי צרפת בעקסלבן, ביאר הענין, על-פי היסוד המבואר ב"נפש החיים" (ש"ד פ"ה),

בפירוש דברי חז"ל "יראת ה' היא אוצרו" (שבת ל, א), כי לפי גודל אוצר היראה שהכין לו האדם, באותה מדה תוכל להכנס ולהשתמר בתוכו תבואת התורה. לפי זה ביאר גם מאמר הגמרא "אין הקב"ה נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה", הינו למי שיש בו חכמת היראה. משל למה הדבר דומה, לאשה שלימדה את שכנתה איך לבשל דבר מאכל מסוים, וזו עשתה כמצותה, אלא שטעם התבשיל לא עלה יפה.

שבה השכנה בטרוניה, כי ודאי הסתירה הימנה משהו, שהרי עשתה ממש כפי הוראותיה ובכל זאת הקדיח התבשיל. שאלה אותה האשה, האם רחצת את הקדרה לפני השימוש, וענתה, אמנם לא רחצתי אבל עשיתי ככל אשר אמרת לי. נענתה המדריכה ואמרה, כאן טמון הסוד, כיון שלא ניקית את הכלי, הרי הכלוך שבתוכו נתן טעם לפגם והוא שקלקל את התבשיל.

כמו כן, לבלעם ניתנו משמים אותם הכוחות שניתנו למשה רבינו, אלא שמשה הכין עצמו להיות כלי מוכשר לקבלת הקדושה, ואילו בלעם נשאר עם שלשת מידותיו הרעות, עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה, והם הם שהקדיחו את תבשילו. **(רבי חיים יצחק חייקין)**

"כי ידעתי את אשר תברך מבורך ואת אשר תאר יואר"

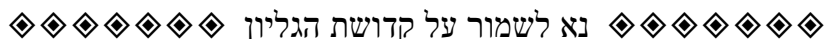
(כב, ה)
 פרש"י שידע ממלחמת סיחון שכבש חלק ממואב ע"י ברכתו של בלעם את סיחון וקללתו את מואב.

אבל מקשה בעל ההפלאה מדוע לא ביקש בלק מבלעם לברך את מואב, ועוד מהו שינוי הלשון "אשר תברך – מבורך" משמע דוקא בהווה "ואשר תאר – יואר" משמע גם בעתיד, ומה ההבדל?

והוא מתרץ כי אכן אין בטחון בברכת בלעם שהיא תתקיים גם בעתיד וכמו שאחז"ל כי ברכותיו נהפכו לקללה לישראל (סנהדרין קה, ב) והטעם הוא מפני שהוא מצד הרע, אבל קלותיו יתקיימו לעולם. ולכן כיון שבמלחמת סיחון עם מואב הוא קילל את מואב וקללותיו מתקיימות גם בעתיד, אין תועלת כעת לברך את מואב, לכן קראו בלק רק לקלל את ישראל.
(פנים יפות)

"ועתה לכה נא ארה לי"

(כב, ה)
 יזהר האדם במאוד שלא יפתח פיו לשטן, כי אפילו אם מדבר שלא בכוונה ממשך הדבר על עצמו, וכן בלק אמר "ארה לי", פיו הכשילו שלבסוף קלל אותו. (פס"ז).
(בעה"ט שלי"ה – אוה"ח)

והתשובה היתה, כי זה דומה למצורע שרצה ליכנס בהיכל המלך, ואמרו למלך שהיה עומד לפתח, ובא המלך בעצמו לקראתו כדי שלא יבא ויטמא בני המלך. אבל כשבא אהובו של המלך, שולח לו או קורא אליו שיבא, וכן קרה לבלעם לפי שהיה טמא שפתים וערל ומצורע. (צורר המור)

”ויואמר אל עבדי בלק אם יתן לי בלק”

(כב, יח)
למעלה (פסוק י"ג) הזכיר ”שרי בלק” באותן שהיו פחותין. ובאלו שהיו רבים ונכבדים אמר עבדי בלק.

והענין, כי בלעם היה גבה עינים ורחב לבב, והראשונים שבאו לפניו בהכנעה ודברו לו בלשון רכה הזכיר בהם שרים, אבל אלו שדברו אליו דרך גאווה ”כה אמר בלק בן צפור אל נא תמנע מהלוך אלי” קראם עבדים, לבאר כי היו שפלים בעיניו, ולא היה מחשיבם רק כעבדים. ועוד לבאר, כי כשם שהיו הם עבדי בלק שהיה מאכז”ב, אין רשאים לעבור מצותיו כלל, עאכ”ו שאינו רשאי לעבור על מצות השי”ת וז”ש יתן לי בלק וגו’.

”לא אוכל לעבור את פי ה' אלקי לעשות

קטנה או גדולה”

(כב, יח)
מסביר הגר”א: לא אוכל לצמצם דיבורי כדי לקטרג, ואף לא אוכל להאריך דיבורי להרע להם. שכן מצונו בבירכות בלעם עם ”איל” ושמם ”הוי-ה” ששניהם מורים על מידת הרחמים. ובלעם שחפץ היה לעורר עליהם מידת הדין היה רצונו להאריך את המילה ”א-ל” ולעשותה ”אלקים” (מידת הדין) והי עצרו. ובשמם ”הוי-ה” ביקש לקצר ולומר ”-י” ה” (מידת הדין) והי הכריחו להמשיך ולגמור את התיבה. וזהו הבאור ”לעשות קטנה או גדולה” – שאין בכוחי לקצר או להאריך את שם ה’.

”אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא

אוכל לעבור פי ה'”

(כב, יח)
פעם אחת, בעת שמלכות הרשעה ברוסיה, בתקופת הבית הלוי, ביקשה לגזור גזירה על אזרחיה היהודים ולפגוע בחינוך הטהור, התכנסה אסיפת אישים יהודים לדון בענין. קם אחד מחוגי המשכילים והתבטא באזני הרבנים, כי בידם להביא לסגרת תלמודי התורה, אך לאור התחשבותם ברבנים אינם מוציאים זאת לפועל. כמה מן השומעים התפעלו מדבריו, כאילו הוא אכן מתחשב ומבין לרוחם, אך לא כן הגאון הבית הלוי, אשר קם והתריס כלפיו – דומה אתה לבלעם הרשע! וביאר למה הוא מתכוון:

בלעם הרשע אומר לעבדי בלק ”אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב, לא אוכל לעבור פי ה’”. לכאורה דברים של טעם אמר, אולם האמת היא, שגם בזאת חשף את רשעתו. משל לאדם שבאו ואמרו לו, הבה נראה אם מסוגל אתה לסטור למלך על לחיו, והלה אומר, גם אם תתנו לי ממון רב לא אוכל לעשות זאת. פירוש הדבר, שאמנם אפשר לבצע הפעולה, אך הוא מעדיף שלא. משום כך נכון הוא מה שאמר, כי אפילו בשביל ממון רב ימנע מלעשותו. אבל אם יבקשו מאדם שישא על כתפיו הר שלם, וכי יוכל להשיב ”אפילו בעד ממון רב לא אעשה זאת”, הרי מעשה זה אינו שייך במציאות כלל. אם כן כשאמר בלעם ”אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב”, משמע, שבעצם מסוגל

הוא לעשות נגד רצון ה’, אלא שהוא בוחר שלא לעשות. – אין לך כפירה גדולה הימנה. סבורים אתם, קרא הבית הלוי באזני המשכילים, שבכחכם להמיט אסון על לימוד התורה, אם רק תרצו. אך הנכם טועים בטעותו של בלעם הרשע, וכשם שהוא לא יכל אף אתם אינכם יכולים! (בשם הבית הלוי)

”אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא

אוכל לעבור את פי ה'”

(כב, יח)
”כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו, ושלושה דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע. עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה, מתלמידיו של אברהם אבינו. עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה, מתלמידיו של בלעם הרשע.” (אבות ה, כג)

תימה, וכי רק באלו המדות נבדלו תלמידי אברהם אבינו מתלמידי אותו רשע, הלא כרחוק מזרח ומערב הוא החילוק שביניהם, הללו אנשים מאמינים בבורא עולם, והללו כופרים גמורים עובדי עבודה זרה. אלא, את זאת ביקשו חז”ל לבאר במאמר זה, במה יפה כחם של תלמידי אברהם, שאף בדור של עבודה זרה, שהחושך יכסה ארץ, נמשכו הם אחריו להיות מאמינים בה’. לכך הסבירו שהסיבה היא בהיותם בעלי מידות טובות, ובעת שאדם חסר נגיעות של מידות רעות ממילא מגלה הוא את האמת.

כמו כן, היפוכו של דבר בתלמידי בלעם, הכיצד אירע שנטממו כל כך, עד שגם בדור של נסים גלויים, והתגלות האלקים בעולם, בכל זאת נספחו לתלמידיו של בלעם. אלא שבעלי מדות רעות היו, ולפיכך טחו עיניהם מראות.

צטט

החפץ חיים היה מדקדק בדברי המשנה ”עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה, מתלמידיו של בלעם הרשע”. אם תלמידיו של אותו רשע ”נשתבחו” בבאלו מידות רעות ומושחתות, נתאר לעצמנו עד היכן הגיעה רשעתו של בלעם עצמו, ואע”פ כן השרה הקב”ה שכינתו עליו, למען טובתם של ישראל. צא ולמד מכאן מה גודל חסדי ה’ לעמו ישראל.

(מפי החפץ חיים)

”לעשות קטנה או גדולה”

(כב, יח)
וקשה, אם אין ביכולתו לעשות דבר קטן כ”ש גדול.

ואמר הרה”ק ר’ זושא מאניפאלי זצ”ל, דידוע דשם הוי”ה בשלימות הוא רחמים, אבל כשאין השם שלם, היינו שם י-ה בלבד, הוא דין. ושם אלקים הוא דין, אבל שם א-ל הוא רחמים הנקרא חסד א-ל. וידוע שבימים הללו של בלק ובלעם לא זעם השי”ת כדאי בגמ’ (ברכות ו). וז”ש בלעם ”לא אוכל לעבור את פי ה’.. לעשות קטנה”, היינו משם הוי”ה ברוך הוא שהוא רחמים, לעשות ממנו שם הקטן דהיינו שם י-ה. ”או גדולה” משם א-ל לעשות אלקים. (א”י”ה ו”כ”כ הגר”א ז”ל).

וזהו שיש לרמוז בדברי בלעם (לקמן כ”ו, ט) שאמר ”הן עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב”, כי שני תיבות הללו, תיבת ה”ן ותיבת ל”א. הם בגימ’ אלקים, ותיבת ה”ן הוא בגימ’ נ”ה, כמו אותיות ה”ים משם אלקים, ואמר ה”ן אותיות ה”ים שבהם בגימ’ הן, עם היינו. אצל עם בני ישראל, לבדד ישכון, ונשאר לבדם אותיות ה”ים ואותיות א”ל. והוא שם חסד. אבל ובגויים לא יתחשב, שיתחשבו אותיות ל”א יחד עם אותיות ה”ים. ונעשה שם אלקים שהוא דין.

(ספר ”אמרי צדיקים” מרבינו הגדול המגיד ממזריטש זצ”ל).

”אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא

אוכל לעבור את פי ה' אלקי”

(כב, יח)
פרש”י שמכאן למדנו שנפשו היתה רחבה ומחמד ממון אחרים.

מקשה ר’ לייב חסמן מצאנו אצל גדולי עולם שגם הם הזכירו עניין של ממון ומדוע עליהם לא נאמר שנפשם רחבה. דוד המע”ה אומר ”טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף” מה ראה דוד המע”ה לדמות תורה לכסף וזהב, ולא רואים בזה סימן שנפשו רחבה. וכן התנא רבי יוסי בן קיסמא שפגשו האדם וביקש ממנו לבא לדור אצלם עונה בתשובתו: אפילו אתה נותן לי כל כסף וזהב שבעולם איני דר אלא במקום תורה, מדוע לא תולים בתנא חמדת הממון.

ותירץ שלשון בלעם ”לא אוכל” מגלה שאכן היה רוצה לעבור על פי ה’ כדי לזכות בכסף וזהב אבל אינו יכול, אבל דוד המע”ה אמר שהוא רוצה תורת ה’ יותר מכסף וזהב, שמע מינא שרצונו לכסף וזהב הוא מוגבל וכן התנא רבי יוסי בן קיסמא אמר ”איני דר אלא במקום תורה” שמע מינא שרצונו לתורה הוא בלתי מוגבל ורצונו לכסף וזהב מוגבל. (אור יח)

”ויקם בלעם בבוקר ויחבוש את אתונו”

(כב, כא)

מכאן שהשטנה מקלקלת את השורה, שחבש הוא בעצמו. אמר הקב”ה: רשע! כבר הקדימך אברהם אביהם, שנאמר: ”וישכם אברהם בבוקר ויחבוש את חמוריו.” (רש”י)

לכאורה: מה מקום יש להשוות את מעשה אברהם אבינו, שהתכוון לשם מצוה, למעשהו של בלעם הרשע?

על שאלה זו השיב רבי זאב-וולף מסטריקוב, בנו של הצדיק מטשכנוב, בשם רבו האדמו”ר הזקן מקוצק:

הלא נתכוון בלעם לעקור את עם ישראל בקללות שבפיו. אמר לו הקב”ה: כבר קדמך אברהם! – עוד אביהם הראשון התכוון לכלות את זרע ישראל בהניפו את המאכלת לשחוט את יצחק, ולא נתקיימה מחשבתו – כי רוצה ה’ בקיום האומה הישראלית; ואיך תצליח אתה לעקרם במזימת רשע וזדון-לב!?

”ויוסף מלאך ה' עבור ויעמוד במקום

צר”

(כב, כז)
יש לעיין מדוע, קידמו המלאך שלש פעמים עד אשר נתגלה אליו? ויש לבאר: שסימנים של אבות הראה לו: עמד לו בראשונה – היה רוח מכאן ומכאן. עמד לו בשניה לא יכלה לזוז אלא לצד אחד. עמד לו בשלישית – אין דרך לנטות ימין ושמאל. ופירושם של הסימנים: שאילו ביקש לקלל בניו של אברהם – היה מוצא מכאן ומכאן, בני ישמעאל ובני קטורה ביקש לקלל בני יצחק – היה מוצא בהם צד אחד, בני עשו.

”ותלחץ אל הקיר” – אלו בניו של יעקב שלא מצא פסולת ליגע בהם, ולכן נאמר בשלישית ”במקום צר” לרמוז על יעקב דתניב ביה ”וירא יעקב מאד ויצר לו”.

”ויפתח ה' את פי האתון ותאמר לבלעם”

(כב, כח)

לשם מה צריך היה הקב”ה לעשות נס כזה משונה, וכי לא היה יכול לרמוז לו בצורה

הליכות והלכות

הלכות בין המצרים

הימים שבין י"ז בתמוז ותשעה באב נקראים ימי בין המצרים. ימים אלו הינם ימים קשים לישראל ולכן נהגו לא לשמוח או לרקוד באותם ימים ואכן אין מאזינים לכלי זמר ושירים. אין מברכים שהחינו בימים אלו על פירות חדשים או בגדים חדשים, אך בגדים שאין מברכים עליהם שהחינו כגון גרביים מותר ללבושם עד ר"ח אב. יש נוהגים לעשות גם תיקון חצות ביום (רק תיקון רחל) בכל ימי בין המצרים ביום.

מדיני תעניות ציבור

חז"ל בזמן הנביאים תקנו ארבעה ימי צום על חורבן בית המקדש בלשון חז"ל צום הרביעי שזה יז' בתמוז שחל בחודש תמוז שהוא רביעי מניסן, צום החמישי זה תשעה באב, צום השביעי זה צום גדליה בג' בתשרי וצום העשירי זה צום עשרה בטבת שחל בחודש עשירי מניסן. צומות אלו מתחילים מן הבקר (חוץ מתשעה באב) עד צאת הכוכבים וחייבים בו כל העם אנשים ונשים חוץ מחולים וזקנים (עי"פ הוראת רב). אנחנו נדבר פה מדיני שאר צומות חוץ מתשעה באב ששם יש חומרות מיוחדות.

בימי הצום מותר ברחיצה, בנעילת נעלים ותשמיש המטה רק אסורים באכילה ושתייה בלבד.

כאמור מתחיל הצום בבקר. אולם כיון שברוך כלל האדם הולך לישון בלילה וקם רק בבקר, הדבר נחשב כאילו קיבל את הצום בשינה. ולכן מי שרוצה לקום מוקדם קודם עלות השחר ע"מ לשתות או לאכול, עליו לעשות תנאי לפני השינה שאינו מקבל צום בשינה וכך יוכל לקום בלילה ויכול לשתות או לאכול. ויש שהתירו לפי דעת האשכנזים לשתות ואפילו לא עשה תנאי זה ומ"מ גם לדעתם ראוי לעשות את התנאי (סימן תקס"ד). ולאכילה לכל השיטות צריך תנאי.

רחיצת הפה בבקר: מצד הדין אסור לרחוץ את פיו בבקר אולם כתב המ"ב שבמקום צער יש להתיר ע"י שירידי ראשו שלא יבלע מים ורק כך מותר, ודווקא אם יש לו צער בלי רחיצה. (סימן תקס"ז).

אבל מותר לטעום תבשיל לבדוק אם חסר מלח ובלבד שיפלוט מיד את מה שטעם וגם זה רק עד כמות רביעית.

אם צריך לבלוע גלולה מותר בלי מים וכן מותר לשתות תרופה מרה בלי טעם אבל עם טעם אסור (כמובן מדובר בחולה שחייב בצום).

לגבי עישון סיגריות יש מחלוקת בין האחרונים ופסק המ"ב להתיר בצנעה לאחר חצות ויש שהתירו אפילו קודם חצות בלי הגבלה.

שכח ואכל בכל זאת ישלים וימשיך הצום ואם אכל פחות מכזית יוכל לומר "עננו" בתפילתו ואם אכל יותר מכזית לא יאמר עננו.

מנהג הספרדים שאומרים "עננו" בתפילת לחש גם בשחרית וגם במנחה. מנהג אשכנז שרק שליח ציבור אומר בשחרית, ורק בתפילת מנחה אומרים גם הקהל את תפילת עננו.

מכאן לומד רבי משה פיינשטיין זצ"ל שעדיף לעשות מצוה בחטיפה ללא הדורים כאשר היא מזדמנת לידו וחושש שמא יארע אונס או תקלה ולא יקיימנה, מאשר להמתין לעשותה מאוחר יותר ובהדור. כי החטיפה היא ההדור היותר חשוב שלא יפסיד את המצוה.

"כי מראש צרים"
"לא הביט און ביעקב"
"מה טבו אהלך"
שלושת פסוקים אלו הם התחלתם של שלוש ברכותיו של בלעם. ראשי התיבות שלהם "כלם". כלומר: כלה אותם, שהרי

כך היתה מחשבתו של בלעם לכוון שעת זעמו של הקב"ה, שהיא רגע כמימרא, ולומר ברגע זה "כלם". ומה עשה הקב"ה? לא זעם כלל באותם הימים, ולא עוד אלא שהפך קללותיו לברכות והרחיבם מאד ועשה מ"כלם" שלש ברכות ארוכות: מהאות כ"י – "כי מראש צרים", מהאות ל' – לא הביט און, ומהאות מ' – מה טבו אהלך.

"לא תלך עמהם"
למה מנע ה' את בלעם מהיותו מקלל את ישראל, ומה איכפת להם קללתו אם ה' יברך את עמו בשלום.
וכתב הרמב"ע, שה' ידע מה שהיו ישראל עתידין לחטוא בשטים והמגפה שתפול בהם עליו, ואילו היה בלעם מקלל את ישראל, יחשבו האומות שבעבור קללתו מתו שמה.

רבינו בחיי אברבנאל - תולדות יצחק

יעין רעה. מתלמידיו של בלעם הרשע

– (אבות ה' יט)
עין רעה – הוא החריצות לקנות הממון. והתפרסם לבלעם הרשע החריצות על הממון והוא בואו מארם נהרים בעבור הממון אשר נשכר בו לקלל את ישראל, והוא אומר "יתברך (דברים כ"ג, ה') "אשר שכר עליך את בלעם בן בעור וגו' – רמב"ם שם.

ומי בעל לב לא יזדעזע ויחרד לנפשו. בשמוע שהחרוץ לקנות ממון ולצבור הון – ממון כשר בתכלית הכשרות. רשע נקרא, מתלמידיו של בלעם הרשע, ויורד לבאר שחת ר"ל, ומזה עד כמה רחוקים אנו מדעת תורה! ובעינינו אדם שתוקפו בולמוס תאות הממון ורודף אחריו בכל כחו, הרי אנו מראים עליו באצבע ומשתבחים בו ואומרים, ראו וקחו מוסר שאין צריכים להעצל. שלפנינו אדם חרוץ זריז ונשכר, אוי ואבוי על היפך הדעת והסכלות הגמורה, שבמקום להתאנח ולבכות מרה על אבדן נפש יקרה. שמת בחצי ימיו, ויורש גיהנם ויורד לבאר שחת, עוד שמחים ומשתעשעים עמו, ואני הולך רכיל מגלה סוד, אמנם מי מאתנו לא יתאוה לאסוף ממון כשר? האם יחשוד מי הוא בעצמו שיש בזה מענין עין רעה של בלעם הרשע? אבל אדברה ינסה א' לפרש אחרת בדברי הרמב"ם אלו – אם יוכל, וא"כ אין לנו אלא להכנע בפני האמת, להתבייש, להודות, ולשוב!

(אור יחל (יעו"ש עור)

אחרת שאין רצונו בהליכה מתוך כוונה רעה. מתוך ה"ספורנו" שרק נס של "דיבור" הוא מכוון לעוררו לתשובה, שהנה הוא רואה שהקב"ה נותן דיבור לבהמה, שאינה מוכנה מצד כוחותיה לדבר שמע מינא שמה' מענה לשון א"כ קל וחומר שיוכל להסיר את הדיבור ממי שמוכן לדבר, אם יחטא בדיבור. (ספורנו)

ספורנו

מפליאה ביותר אטימותו של בלעם, הוא רואה בעיניו בהמתו שמדברת והוא עונה לה בשחצנות "לו יש חרב בידי" דבר אדם אל אויבו, והיא משיבה לו "אנכי אתנך אשר רכבת" וכל זה אינו מספיק לעוררו בתשובה מחמת גודל אגותו. עד שה' גילה את עיניו וראה את המלאך שעומד כנגדו הרי לנו כמה יכול בעל הגאווה לטעות בראיית המציאות ולא להבין את אשר לפניו, ה' ישמרנו ויצילנו ממנה. (מאמר מרדכי)

"ויאמר בלעם לאתון כי התעללת בי לו

יש חרב בידי כי עתה הרגתיך" (כב, כט)
"כי התעללת בי", כלומר שהחצפת פנים נגדי לבזותני. ראה אפוא עד היכן מגיעים בעלי גאווה, שלא נמנעים מלתבוע את כבודם אפילו מאתון. ולא עוד, אלא שאמר "לו יש חרב בידי כי עתה הרגתיך", ואף על פי שעקב כך היה נאלץ ללכת רגלי. על כרחך אתה למד, שלא ביקש אך ללסרה בזה, כדי שתטיב ללכת, אלא כאב לו לבלעם, החכם שבאומות, שהאתון, הטיפשה שבבהמות, אינה חולקת לו את הכבוד הראוי לו. עדיף אפוא בעיניו, שיפסיד הוא את אתונו, ויצטרך ללכת ברגליו, ובלבד שזו תיענש על חוצפתה".
(רבי יוסף דב מבריסק - ירושלים)

"אפס קצחו תראה וכולו לא תראה"

– (כג, יג)
את זו פירש רבי יצחק-זאב סולובייצ'יק, מבריסק:
מתחילה ביקש בלק מבלעם שיקלל האומה הישראלית כולה, "לכה ארה לי יעקב", ובלעם השיבו שאין בכוחו לקללם – "כי מראש צורים אראנו", פירוש: מפני שהם חזקים מראשיתם בזכות אבות ואמהות. אמר, איפוא, בלק אליו: קלל נא לפחות יחידים מהם, "אפס קצחו", שהרי ברית אבות נכרתה לכלל ולא לפרט ואפשר להמעיטם בדרך זו, לכלותם יחידים יחידים. אכן רוח הנבואה ששרתה על בלעם השביתו: "לא איש א-ל ויכזב.. וברך ולא אשיבנה", פירוש: אמנם מכח ברית-אבות אין מניעה לכלות יחידים, אבל אך זה עתה ברכתים ב"מי מנה עפר יעקב", שירבו ולא יתמעטו, ושוב איני יכול לקללם שיתמעטו, כי "לא איש א-ל ויכזב".

"תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי

כמוהו" (כג, יד)
הגר"ח שמואלביץ זצ"ל היה רגיל לומר, ראו כמה גדולה סכלותו של בלעם, לחיות הוא רוצה, כמו בהמה, ולמות הוא רוצה כמו האבות שנקראו ישרים. ואיננו מבין כי לזכות ולמות כישר צריך גם לחיות כישר.

"הן עם כלביא יקום"
פרש"י: מתגברין כארי וכלביא לחטוף את המצוות.

Time Out for Values

E-mail info@tovnet.com

FOR THE FURTHERANCE OF JEWISH AWARENESS WORLDWIDE

16 Dolson Rd * Monsey * N.Y. * 10952 * TEL(845)352-7474 * FAX(845)352-7517

MONSEY	QUEENS	BROOKLYN	STATEN ISLAND	MIAMI	ISRAEL	ISRAEL	MEXICO
ישיבה וכולל 11 Calvert Drive משרד ראשי 16 Dolson Road T: 845-352-7474 F: 845-352-7517	בית מדרש וכולל בקר וערב 68-58 147 St. Flushing T: 718-263-6655 F: 718-268-4739	1950 E. 7 St.	בית מדרש וכולל בקר וערב 5 Oakville Street 718-761-9913	שיעורים והרצאות 305-502-3876	בית מדרש וכולל "לקה טוב" רח' שאול המלך 40 סנהדריה 02-586-7469 לאברכים תלמידי הבנים מופלגים ירושלים	בחסות ביהכ"נ "היכל אליהו" 972-3-504-4276	כולל ישיבה ומדרשה לנשים Tecamachalco Mexico City T: 525-55589 8756 F: 525-55589-9101

המעוניינים לזכות ביום לימוד או יותר בכלל וישיבת לקח טוב

הלומדים בעמל וביגיעה ובחתימה עצומה לרפואה, להצלחה, לפרנסה טובה, ולזרע של קיימא, לזיווג הגון, לחזרה בתשובה, לעילוי נשמה. לא לפנות בהקדם למשרד האגודה עם שמותם ושם אימם. תזכו למצוות. 845.352.7474

מעשה חכמים

עד היכן רוצה הקב"ה בתשובת רשעים!

ועיין בגר"א עשורה נסיונות ניסה הקב"ה את בלעם עד שנהרג, כי אין הקב"ה מתחיל בנפשות, אלא, כפי שמצאנו גם בפרשת נגעים, המכה מתחילה בנגעי הבית, אחר כך בבגד, ורק בסוף משלא שב האדם, פוגע הנגע גם בנפשות.

גם אצל בלעם הרשע, למרות היותו רשע, שלח הקב"ה 'התראות' ע"י האתון, ובכל זאת לא למד בלעם את שהיה צריך ללמוד מכן, ואז פגעה בו יד ה'.

וראה לכך לכך שרוצה הקב"ה בתשובת רשעים, ופותח להם פתח כדי שישבו אליו בכל לבבם, אפשר ללמוד מן העובדה שהאתון של בלעם היא אחד הדברים שנבראו בבין השמשות של בריאת העולם.

ואמר על כך מורנו הגרא"ל שטיינמן, שרואים מכאן שגם לאחר שכל הברואים כבר היו בעולם, וכל הבריאה היתה מסודרת דבר דבור על אפנו, היה דבר אחד שהטריד עדיין את מנוחתו של הקב"ה, ומה הוא? - האתון, האמצעי שעל ידו אולי יחזור בלעם בתשובה.

רשע-מרושע שכמוהו, שכל ביאתו אל בלק לא היתה אלא כדי לקלל את ישראל, וגם לגביו חושב הקב"ה מחשבות כיצד לקרבו ולהחזירו בתשובה שלימה לפניו.

כשלקחו ממנו את המקל, סר כוחו וקסמים בידם (כב, ז)

מעשה שהיה בימי הגר"א שהגיע פלוני לחצר בית הכנסת הגדול בוויילנא, והחל לעשות מופתים, וגם גילה סודות ועתידות בפני כל.

הילולא דצדיקא

נפלאות, אבל גם הנפלאות שלו מגיעות היישר מן התורה. על רבי עקיבא איגר מסופר שכאשר היתה מגיפת חולי-רע בשנת תקצ"א בכל מדינות אירופה, ולא פסחה גם על עירו פוזנא, הפליא הגאון לעשות בתחבולות למען בני עמו, וגם נתן, באופן חד פעמי, קמיעות למבקשים. הגם שידיו רב לו בחוכמת הקבלה, הסתיר בדרך כלל את ידיעותיו בחוכמה זו, ועם כל זה הרגיש צורך באותה תקופה לחלק מעט קמיעות, כדי להרגיע את לב האנשים. והקמיעות של קדוש-אלוקים זה, אין צריך לומר, פעלו את פעולתן בצורה הטובה ביותר. באחת הקמיעות שנתן רבי עקיבא איגר, לאחר שעשתה את פעולתה הנדרשת, לא התאפקו בעלי הקמיע, ורצו לדעת את סוג 'השמות הקדושים' שהכניס בתוך הקמיע. הם פתחו את הקמיע, ולגודל תמהונם מצאו שם, לא פחות ולא יותר, דיבור שלם ב... תוספות, במסכת סוכה דף יב, עמוד א', ד"ה בפסולת גורן ויקב. (עלינו לשבח עמי שפט, שצ)

כאשר באו לספר זאת להגר"א, לא התפעל, והורה לבדוק אם בשעה שהוא עושה את הקסמים שלו, הוא אוזו בידיו חפץ כלשהו. משנדע כי אכן יש בידו מקל, ציווה הגר"א לקחת ממנו את המקל, ותיכף ומיד יסור כוחו, ויפסקו נפלאותיו. וכך הוה. והסיר הגר"א שלמד זאת מוקני מדין, כי הלא נאמר 'וילכו זקני מואב וזקני מדין וקסמים בידם, ופירש רש"י וקסמים בידם, כל מיני קסמים, שלא יאמר אין כלי תשמישו עמו, ולכן סר כוחו ממנו. ונראה, שזו הסיבה שבני ישראל ניקראים 'תולעת יעקב', כי תולעת אין כל, והיא אינה אווזת מאומה, וכוחה בפיה.

לא יתכן שהוא צופה מסוף העולם ועד סופו

ונספר כאן באותו ענין שהגיעו פעם לאדמו"ר הגה"ק מסטמר זצ"ל, ואמרו לו שיש אדם הצופה מסוף העולם ועד סופו. שאל הרבי, האם הוא תלמיד חכם? ומשהשיבו לו בשלילה, אמר להם שלא יתכן שהוא צופה מסוף העולם ועד סופו...

והביא לכך ראייה מהגמרא במסכת נידה שבשעה שהעובר במעי אימו בא מלאך ומלמדו תורה, הוא גם צופה מסוף העולם עוד סופו, וכשעוקר לצאת, בא מלאך ומשכח תלמודו. וקשה, מדוע לא נאמר גם שהמלאך מפסיק ממנו את כוח הראייה מסוף העולם ועד סופו?

שמע-מינה, אמר הרבי מסטמר, שאם הוא משכח תלמודו, בהכרח מפסיק גם לצפות למרחוק...

פתחו את הקמיע ומצאו בו דיבור שלם של תוספות במסכת סוכה.

מי שמתעצם בתורה ובמצוות, מחד, וענוה אווזת בו, מאידך, מסוגל באמת לחולל

העלון לעילוי נשמות

יעקב בן מלכה יגן זצוק"ל
ואשתו
רחל בת שרה ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה

יום שלישי	יום שני	יום ראשון	יום שבת	יום שישי	יום חמישי	יום רביעי
יז תמוז שבעה עשר בתמוז רבי יהודה מטוליטולא בנו של הרא"ש שקיעה 8:32	טז תמוז חור בנו של בלב ומרים נביאה	טו תמוז רבי חיים בן עמר בעל האור הרה"ם הקדוש	יד תמוז רבי מרדכי עמיה ארי"צ בירושלים	יג תמוז רבי אלחנן וסרמן מח"ס קובץ שיעורים רבי יצחק רובין ואופורט מח"ס ש"י רבינו חיים הכהן רבי אהרן ליב הלוי עפשטיין מח"ס הפידים	יב תמוז רבי יעקב ב"ר אש בעל המורום	יא תמוז רבי עמיה חורי מח"ס נפתי רביעי רבי צבי הירש נדרמשוב מח"ס צבי לצדיק שקיעה 8:33

וזכות הצדיקים תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

נא לא לעיין בגליון בעת התפילה